

ЛІНІЇ ЖИТТЯ (ЗА РОМАНОМ «ПРИМХА ОЛМЕЙЕРА» ДЖОЗЕФА КОНРАДА)

Тамара Бабійчук

кандидат педагогічних наук, викладач-методист
Бердичівський педагогічний коледж
UDC: 377.8.016:821.161.2:371. 333

ABSTRACT

Tamara Babychuk. Lines of life (after Joseph Conrad's novel *Almayer's Folly*)

At present the task of state importance stands before Ukraine – to educate the rising generation of high cultural wealth. In time when fiction literature is not generally read, a young person should be given books which deal with the problems of philosophy, morals, beauty, civil position, power, self- affirmation, goodness and evil. So are the books of the English writer Joseph Conrad. Pole by nationality, he was born on Ukrainian earth (Zhytomyr region).

In his novel *Almayer's Folly* (1895) the accent is made on such important for young boys and girls questions, as sense of life, vital plan, paternal scenario, loneliness, choice, moral values, positive and negative emotions and so on. On the first place for a writer is a fate of a man. And this fate is not simple, as well as not simple, even extreme are the situations which the man gets in. But the main thing, according to Conrad, it is always to remain a whole-hearted man. The man who lives according to the laws of goodness and love and observe a law; knows his duties and fulfills them professionally; is a strong and honest person.

The material after Joseph Conrad's novel *Almayer's Folly* offered in the article can be used for extracurricular activities in literature for a youth audience. The article gives an approximate course of problem lecture. A few lines of life (of Caspar Almayer, Mrs. Almayer, Nine, Diana Marul) are distinguished.

All other tasks of the activity can be partly worked out on the basis of the offered material. During the lecture it is recommended to dramatize a fragment from the novel (See appendixes).

Keywords: Joseph Conrad, vital plan, paternal scenario, paternal house, loneliness spirituality, moral values of a man

Перед Україною сьогодні стоїть по-державницьки важливе завдання – виховати підрастаюче покоління високодуховним. У час загального нечитання художньої літератури мододій людині слід дати книги, в яких ставляться проблеми філософії, моралі, краси, громадянської позиції, сили, самоутвердження, добра і зла. Саме такими є книги англійського письменника Джозефа Конрада, поляка за національністю, що народився на українській землі (Житомирщина).

У статті запропоновано матеріал за романом «Примха Олмейера» для використання в позанавчальних літературних заходах в юнацькій та молодіжній аудиторії, подано орієнтовний перебіг проблемної лекції. Виокремлено кілька ліній життя (Каспара Олмейера, місіс Олмейер, Найни, Дейна Марули). Усі інші питання заходу можуть бути частково розроблені на основі запропонованого матеріалу. У ході лекції доцільно використати інсценізацію уривка з роману (подано в додатку).

Ключові слова: Джозеф Конрад, життєвий план, батьківський сценарій, батьківський дім, самотність, духовність, моральні цінності людини.

ВСТУП

Україна, як переконали нас події останніх місяців, стає державою високодуховних людей. Важливим засобом розвитку духовної культури особистості, без сумніву, є читання. Отож викладачеві ВНЗ, особливого педагогічного, як і вчителю, слід активно залучати

студентів (учнів) до читання художньої літератури, яке не тільки інформує, формує, розвиває, але й виховує особистість.

Однак в умовах інтенсивної інформатизації суспільства, комп'ютеризації дозвілля, розвитку розважального телебачення, прагматизації, примітивізації бажань спостерігається зниження інтересу юнаків і дівчат до художньої літератури як вітчизняної, так і зарубіжної, а відтак – падіння престижу книги в юнацькому та молодіжному середовищі, зниження статусу літератури як духовної цінності суспільства.

Науковці (Б.Ананьєв, М.Беляєв, Г.Бійчук, Л.Божович, Н.Волошина, Л.Гордон, В.Гдадишев, А.Градовський, В.Гриневиц, О.Дусавицький, С.Жила, А.Здравомислов, Є.Ільїн, О.Ісаєва, Ж.Клименко, О.Куцевол, Н.Логвіненко, Л.Мірошниченко, В.Мясіщев, Л.Овдійчук, А.Ситченко, А.Фасоля, В.Шуляр та ін..) [2] переконані, що наставники підростаючого покоління повинні насамперед формувати в юнаків і дівчат інтерес до читання.

На наш погляд, інтерес у читачів викликають ті книги, в яких автор ставить питання філософії, моралі, краси, громадянської позиції, сили, самоутвердження, добра і зла. Саме такими є книги англійського письменника Джозефа Конрада.

Твори Джозефа Конрада стали предметом вивчення вже 100 років тому (перші статті про його прозу з'явилися 1914). Численні дослідники, передусім англійські, польські, російські, українські (Д.Аллек, М.Амусін, П.Армстронг, Д.Бейнс, А.Буча, Р.Вест, О.Верстюк, Л.Войтковська, В.Вульф, Е.Гарнет, А.Гіллон, Д.Голсуорсі, О.Гоулс, Е.Гренкшоу, Р.Джеймс, Д.Джі, Д.Джін-Обрі, Р.Дибоський, К.Карабіна, Ф.-Р.Карл, Р.Керл, В.Крайка, Р.Мегроуз, Г.Морф, З.Найдер, А.Разінцева, К.Райзінг, М.Рей, М.Соколянський, Г.Стейп, П.Стурм, Х.Уолпол, Д.Урнов, Д.Фінчам, Ф.-М.Форд, Ф.Хемпсол, М.Хупер, Б.Шарон, Д.Шварц, С.Яковенко) [3], піднімали у своїх розвідках питання, пов'язані як з автором, його світоглядом, філософією, мистецькими концепціями, так і з творами. Однак питання методики роботи в школі за романами письменника не висвітлювалися.

Актуальність і новизну нашої статті вбачаємо в тому, що в ній, по-перше, пропонується оптимальна для сьогодення форма розгляду роману «Примха Олмейера» Джозефа Конрада в студентській аудиторії (проблемна лекція з елементами дискусії), по-друге, акцентується увага на відповідях на такі важливі для юнаків і дівчат питання, як смисл життя, життєвий план, батьківський сценарій, самотність, вибір, моральні цінності, позитивні і негативні емоції тощо.

Безперечно, у Конрада цікавим і незмінним героєм є море – живе море, що має свій характер. Але на першому місці в письменника – доля людини, і ця доля не проста, як і не проста, навіть екстремальні ситуації, в які потрапляє людина. Головне, за Конрадом, – залишатися завжди цільною людиною, що живе за законами добра та любові і керується законом; що знає свої обов'язки і професійно виконує їх; людиною сильною і чесною.

Роман «Примха Олмейера» (1895) – перший роман Джозефа Конрада – написаний в Україні, коли автор гостював у свого дядька на Вінниччині. Цей роман одразу дістав схвалення Д.Голсуорсі. Останній допоміг надрукувати твір.

Оскільки Джозеф Конрад народився на Житомирщині (село Терехове Бердичівського району), то його творчість розглядається в розділі «Література рідного краю».

Орієнтовний хід обговорення роману «Примха Олмейера» (проблемна лекція)

На дошці – тема і питання лекції. Відповідаючи, студенти складають асоціативні схеми і пояснюють хід думок, зачитують фрагменти тексту.

Листки з питаннями і ключовими словами роздано слухачам напередодні. Текстовий матеріал може бути таким:

Життєвий план. Його компоненти. Чи обов'язково людині мати життєвий план? Чи слід коригувати життєвий план? Чому? Чому не був успішним життєвий план Олмейера?

Діти і батьківський сценарій. Батьківський сценарій для дітей – добро чи зло? Пояснить позицію тих дітей, які живуть за батьківським сценарієм, і тих, які відкидають цей сценарій. Чому Найна не прийняла сценарій, що його пропонував батько?

Самотність. Ознаки її. Чому людина є самотньою? Самотність – благо чи кара? Хто є самотнім у романі «Примха Олмейера»? Пояснить.

Сім'я. Що лежить в її фундаменті? Чому Олмейер не розлучився з жінкою, яку ненавидів і яка ненавиділа його? Чому дітям треба вибирати між батьками? Чим був для Найни батьківський дім?

Моральні цінності. Що є для вас моральними цінностями? Назвіть цінності, що їх сповідували Олмейери, Дейн Марула, інші герої. Зробіть висновки.

Зрада. Олмейер вважає, що Найна його зрадила. Чи справді Найна зрадила батька?

Питання диспуту:

Чи будуть щасливими Найна і Дейн? Чи варто сумніватися в тому?

Чому помирає Олмейер?

Метод «Мікрофон» і «Незакінчене речення»: Чим для вас став роман «Примха Олмейера»?

У ході лекції доцільно використати інсценізацію (подано в додатку).

Пропонуємо кілька ліній життя за філософським і актуальним для сучасного юного читача романом «Примха Олмейера» Джозефа Конрада. Лінії самотності, грошей, влади, кохання тощо можуть бути частково розроблені на основі запропонованого матеріалу.

1. Лінія життя Каспара Олмейера

Голландець Каспар Олмейер – молодий, скромний, стрункий юнак, добре вихований, приїхав на острови Малайського архіпелагу шукати щастя: він готувався підкорити світ, ні на хвилю в тому не сумніваючись.

З Олмейером познайомився багатий і впливовий купець Том Лінгард, або, як його називали, Володар Морів. Казали, що купець відкрив річку.

Капітан Лінгард став прилюдно розхвалювати Олмейера, дав можливість хлопцеві більше заробити, врешті запевнив, що залишить йому весь свій спадок – мільйони доларів – якщо Олмейер одружиться з малайкою – його названою донькою, дівчинкою, яку Лінгард врятував (примха долі) із розбійницього піратського судна, перед тим знищивши всіх малайців.

Олмейер уявив пачки грошей, зрозумів, що це – умова забезпеченого життя – пошана, багатство, могутність. На хвилю він побачив іншу сторону медалі – пожиттєве спілкування з чорношкірою напівдикою жінкою, яка стане йому дружиною, – і засоромився. У глибині душі він одразу виплекав думку, що вона може скоро померти сама, а як ні – він їй у цьому допоможе або просто сховає її будь-де, не допустить до своєї блискучої кар'єри.

Але обіцяних Лінгардом доларів не було ні одразу після одруження з малайкою, ні через довгі роки потому. Олмейер пояснював ситуацію просто: так склалися обставини. Молодий чоловік навіть не міг подумати, що Лінгард авантюрист, що він, Олмейер, повірив авантюристу. Окрім того згодом Олмейер сам віддав купцеві всі свої накопичення, щоб той успішно завершив справи щодо пошуку золота.

Олмейер вірив і надіявся. Надіявся на здійснення свого життєвого плану навіть тоді, коли про Лінгарда всі забули та й сам купець пропав. Олмейер ніколи не припускав, що слід скоригувати свій план, що слід самому щось робити, що бездіяльність і сліпа віра у щасливий випадок роблять його, єдиного на всі острови білого чоловіка, посміховиськом в очах місцевого населення.

Згодом Олмейер, старанно вивчивши записні книжки Лінгарда, почав їздити і шукати в річці скарби. Олмейер не сумнівався в тому, що найде таке місце, де варто лише нагнути, щоб підібрати незчисленні багатства і здійснити мрію своєї юності. Малайці, спостерігаючи за білим чоловіком, думали, що купець таки залишив Олмейеру план, в якому зазначено, де золото, а де – алмази.

Тоді Олмейер вирішив будувати дім (йому здалося, що скоро в цю місцину приїдуть, зваблені скарбами, англійські інженери, агенти, білі поселенці). Однак ніхто не з'являвся, бо Олмейер ніколи нічого не знаходив у річці. Малайці ж вважали, що білий чоловік їх обманює, коли говорить про невдачі, а сам насправді приховує великі багатства.

Недобудований, неоковирний будинок, що забрав останні копійки в Олмейера, став руйнуватися. Моряки охрестили будинок «примхою Олмейера» (якось, побачивши обличчя білих людей, почувши звуки європейської мови, п'яний Олмейер відкрився незнайомим людям, абсолютно не помічаючи, що їх потішала його сльозлива розповідь про невдачі; вони слухали його, згоджувалися, а самі сміялися, навіть реготали з пустих і чудернацьких надій цього невдахи-мрійника).

Щоб якось вижити, Олмейер зважився на контрабандну торгівлю порохом. Так у нього з'явився надійний чорношкірий помічник – Дейн Марула.

Єдиною радістю Олмейера була донька Найна. Змалечку він завжди був з нею. Тяжко переживав, коли дівчина змушена була жити в чужих людей в Сінгапурі, щоб отримати

гарне європейське виховання. Олмейер постійно думав про Найну, акуратно вислав гроші на виховання доньки. Вона була сенсом його життя. Він мріяв, що вона повернеться, а він до того часу стане казково багатим, і вони виїдуть в Амстердам. Олмейер обожнював Амстердам, в якому ніколи не був. Він знав, що все одно буде жити там з Найною. Це була ідея фікс. Як досягне такої мрії – тим не переймався. Ніби довірився небесним силам.

Однак коли Найна повернулася додому, він, що звик до мовчазного існування, з нею говорив мало (найперше боявся її чимось розгнівати). Він навіть не помітив, що Найна повернулася приниженою, замкнутою і потребувала батьківського захисту. Він не підозрював, що починає викликати в доньки презирство. Він, правда, переживав, що дикунка-дружина погано впливає на доньку, адже бачив, як змінюється Найна після відвідин матері. Заборонити ж Найні ходити не матері Олмейер не міг.

Очевидно, тільки один Олмейер не знав про бурхливий роман Найни з чорношкірим Дейном. А коли дізнався, то зрозумів, що його підло зрадили. Чоловік хоче повернути Найну, яка, як вважає Олмейер, зганьбила себе, бо покохала малайця. Олмейер кидається в погоню за донькою, знаходить її, просить, пояснює, вимагає, шантажує, погрожує, проклинає. А коли розуміє, що Найна не повернеться, усвідомлює крах власного життя. Крах всіх своїх надій, сподівань, почуттів, думок. В Олмейера боролися два начала: почуття власної приниженої гідності (його, білого, підло проміняли на чорного) і почуття всепоглинаючої любові до Найни.

Читача вражають останні слова Олмейера, звернені до себе: «А що, як він скаже їй, що почуття любові до неї сильніше, ніж його забобони щодо вищості білої раси? А що, як він залишиться з нею завжди, щоб захистити, щоб стати для неї оберегом? А що, як він притисне її до серця, забуде свій гнів, сором, горе, її обман, її зраду?»

Сильною є сцена, коли Олмейер повзає і загортає в піску сліди Найни, з якою назавжди розлучився. Він хоче забути її. Забути потрібно було доконечно саме в цьому житті, щоб у вічному доньки не було. Але забути Олмейер не може. Ні алкоголь, ні опіум не допомагають нещасному. Олмейер спалює будиночок, в якому жила Найна з матір'ю. Глибоко нещасний Олмейер всюди, куди б не пішов, бачив обличчя доньки – маленької дівчинки, з якою йому так добре було багато літ назад. Дитина тоді була ніжна, розумна, прихильна до нього. Він бачив її очі, чув її сміх, він говорив з нею. Було й таке, коли він, виснажений, просив її зникнути, він навіть кричав, проклинав, але Найна не зникала. Олмейер став схожим на ляльку, яку зламали і викинули. Обличчя стало застиглим, широко розплющені очі не реагували ні на що у світі. Останнім ударом стала для нього звістка, що Найна народила сина.

2. Лінія життя місіс Олмейер

Місіс Олмейер (автор ні разу не називає її імені) ненавиділа свого чоловіка. За те, що він білий (а саме білі спалили малайських піратів – її одноплемінників), за те, що він був підприємливим, мужнім, наполегливим – таким, якими вона, малайка, завжди уявляла собі справжніх чоловіків. Місіс Олмейер не приховувала свого презирства до Каспара, вона страшно лаялася і постійно проклинала людину, яка зіпсувала їй життя, яка не виправдала її сподівань.

Місіс Олмейер всі дні проводила в тупому безділлі і цілими днями жувала бетель.

А ще місіс Олмейер любила гроші. Вона навіть за єдину доньку брала гроші (отримувала від Дейна подарунки за те, що пильно слідкувала, щоб Каспар не завадив роману доньки з, як здавалося місіс Олмейер, у майбутньому могутньою і великою людиною. Жінка, як дитина іграшкам, радіє сріблу, монетам, не переймаючись, навіщо їй це багатство і що вона робитиме з грішми.

Як мати, місіс Олмейер перемогла в серці доньки батька.

Повчання цієї жінки вражають. Скільки в них цинізму, зверхності, вульгарності, ненависті до людей.

«Найно, ти від'їжджаєш, щоб стати великою царицею. І якщо ти будеш розумна, то матимеш владу на багато років. Владу над чоловіком».

«Пам'ятай завжди, Найно, у чому сила і слабкість чоловіка. Бійся його гніву, хай він бачить страх твій, поки день. Але ти смійся в душі, бо він – твій раб після заходу сонця».

«Знай, що, крім тебе, Найно, в нього будуть інші жінки. Приховай свою злість, хай він ніколи не побачить на твоєму обличчі скорботу, яка з'їдає серце. Зустрічай його радісним поглядом і мудрим словом, щоб до тебе йшов він у дні сумнівів і розчарувань. Поки він

звертає свої очі на багатьох жінок, твоя влада непорушна. Але якщо в нього з'явиться одна, з якою він тебе забуватиме, – тоді, Найно, вбий цю жінку. Якщо тобі доведеться наносити удар, то нанеси його твердою рукою».

3.Лінія життя Найни

Кілька років жила Найна з батьками після повернення з Сінгапуру. Мати-дикарка і слабкий, нерішучий, жалюгідний батько, який вештався бездумно і жив своїми химерними надіями. Мати була сильна у своїй слабкості, батько – слабкий там, де міг проявити силу. Батьки були ворогами. Найна стояла між матір'ю і батьком, була байдужою до їхньої взаємної ненависті; жило в ній лише почуття гніву щодо власного існування. Вона страждала від приниження: навіщо доля закинула її в це село, де дні течуть, як вода, – беззмисловні, сірі, пусті. Понад усе хотіла вирватися звідси, з рідного дому, який став для неї тюрмою, але не знала як.

Найні було шкода себе. Вона не вірила у пусті мрії свого батька. Батько частіше відмовчувався, навіть, здавалося, боявся доньки. З ним було нецікаво, він не міг її захистити, не міг стати для неї опорою.

А от дикі крики матері торкали невидимі струни в глибині Найниної душі, пробуджували в дівчині неясні бажання.

Місіс Олмейер розповідала Найні про дику славу, варварські битви, криваві подвиги піратів свого племені, про шалену гонитву за грішми, бридкі інтриги і навіть злочини, які здійснювалися тільки заради багатства чи розпутних бажань. Це було так романтично!

Найна зачудовано слухала. Вона потроху забувала все, чого її навчали білі. Вона почала ненавидіти білих, адже згадувала, з яким презирством білі завжди ставилися до неї, метиски. Білі предки асоціювались у неї зі слабким невдахою-батьком.

Найна все більше потрапляла під вплив матері. Вона шукала світлі сторони в материних розповідях. Дівчина ставала схожою на матір. Від матері – була байдужа до порядку, чистоти. Здавалося, 10 років житті в Сінгапурі її нічого не навчили, як не навчили і її матір, яка виховувалась у свій час у монастирі. Найна постійно годинами гоїдалася в кріслі. І думала. І коли вона побачила красеня-малайця Дейна, раптом відчула невідому до того тривогу і радість. Найна закохалася. Їй було 18 років.

Дейн умів шепотіти їй на вухо слова, повні пристрасті, умів жагуче цілувати і обнімати. Дейнові слова про кохання для Найни були дорожчими за життя. Вона була глибоко вдячна йому, вона раділа, гордилася і любила. Замість ненависного минулого, де її привчали до цивілізації і де її водночас зневажали як метиску, вона знайшла любов, справжнє блаженство, знак світлого, блискучого майбутнього. Дейн став лицарем її мрії. Він був тим ідеальним малайським вождем, яким змальовувала малайських вождів у своїх розповідях Найні місіс Олмейер. Найна зрозуміла, що вони з Дейном близькі за духом. І коли треба було вибирати: залишатися вдома чи стати дружиною в майбутньому малайського вождя, Найна обирає Дейна.

Перед втечею Найна хотіла подивитися на сплячого батька, однак мати не дозволила: кричала, шантажувала, просила: «Відмовся від свого минулого! Забудь, що ти колись бачила білі обличчя. Забудь їх дружбу, їх богів. Забудь слова білих, їх думки. Білі брешуть. Навіщо тобі пам'ятати минуле, коли вождь і воїн готовий віддати чужі життя і своє власне за одну твою усмішку?» Це був справжній словесний ураган. Найна не мала ні часу, ні можливості подумати чи настояти на своєму. Бажання востаннє побачити батька було слабким і мимовільним, воно зникло під потоком материних гарячих слів. Найна не відчувала докори совісті від того, що покидає батька, якого ніколи й не розуміла.

Дівчина вірила у свою винятковість: сонце життя світило для Дейна, здавалося їй, тільки в її присутності. Коли Найна побачила, як кинувся до її ніг Дейн, коли почула його гарячі слова кохання, відчувала його сльози, що разом з поцілунками вмили її ноги, зрозуміла, що Дейн – справді її раб. Вона стояла, горда, висока, а в душі чомусь з'явилася жалість до нього. Вона, Найна, розумна, тому буде для цього чоловіка і світлом, і мудрістю, силою і таємницею, а наодинці вона буде його єдиною і постійною слабкістю. Найна була честолюбна. У Дейнові вона бачила глину, з якої прагнула створити божка, щоб перед ним схилилися голови інші. Вона була задоволена тим, що він по-рабськи відданий їй, тим, що бачила слабкість цього чоловіка. У неї заграла усмішка – перемоги. Вона розуміла, що Дейн цілком належить їй і залежить від неї. Найна вже керувала думками Дейна.

4.Лінія життя Дейна Марулі

Молодий купець Дейн Марула, що зненацька з'явився в Самбірі, – син одного з малайських вождів. Він був середнього зросту, стрункий, широкоплечий. Сміливе, задержане обличчя, повне величчя, сміху. Вся його постать видавала в ньому щось напівдикого, невпокорене, навіть жорстоке. Зовнішністю він не був схожий на тих нечисленних купців, що інколи заходили до Олмейера.

Ходив він в розкішному яскравому вбранні: золоте шиття чорної шовкової куртки; крис з рукояткою, прикрашеною дорогоцінним камінням; короткий меч, рукоятка якого була вбрана в яскраву бахрому із кінського волосся; червоний саронг; голубий тюрбан; численні персні, нанизані на пальці.

Він був хоробрим. Дейн знав, як повинен померти малайський вождь. Білі прийдуть за ним. Він їх уже навіть бачив. Бачив світло на їхніх рушницях, спрямованих на нього. Але що значить мужність доблесного воїна проти вогнепальної зброї в руках раба? Нічого? Неправда. Дейн вийде їм назустріч усміхаючись, з простягненими на знак покори руками, підійде до них впритул. Він буде говорити їм дружні слова, а тим часом підходити все ближче і ближче. І коли вони простягнуть руки, щоб заволодіти ним, – тоді для нього наступить його час. Він голосно крикне. Одним стрибком опиниться в їх натовпі з оголеним крисом і почне вбивати, вбивати, вбивати, поки сам не впаде нарешті під крики своїх ворогів, перед тим напоївши зір свій потоками їх гарячої крові.

При першій зустрічі Дейн Марула, вражений красою дівчини, низько схилювся перед Найною і підняв над головою руки на знак особливої шаноби: таким вітанням малайці зустрічають тільки великих світу цього. Дейн дивився на дівчину з неприхованим захопленням і пристрастю. Він забув про свій бриг, про свою свиту, взагалі про все на світі. Він хотів тільки дивитися і дивитися на цю красу.

Дейн розказував Найні про себе, про свою вітчизну, про своє плем'я, що він їх любив. Однак початком і кінцем його життя була Найна.

Дейн розумів, що не може жити без Найни. Вона для нього була світлом. Без неї він почувався сліпим, тому не приймав життя без світла. З Найною він був схожим на богів, адже вона вміла відчиняти для нього двері справжнього раю.

Коли Дейн побачив Найну, що припливла до нього, щоб бути з ним завжди, він кинувся до її ніг з радісним криком, охопив коліна, лопочучи божевільні слова кохання і вдячності. Ніколи не відчував він такого почуття гордості, як зараз, коли лежав біля ніг жінки, яка наполовину належала до племені його ворогів.

З оригінальних відповідей студентів

- Життєва ціль – це внутрішній двигун, який працює постійно, мотивує, підштовхує людину до дії.
- Треба мати життєві установки, правильно розставити акценти і гнучко їх коригувати. Олмейер не вміє коригувати свій життєвий план, тому й зазнав абсолютного краху.
- Слід бути відповідальним за свій вибір і розраховувати тільки на себе. Діяти, боротися, досягати поставлені цілі. Коли ти переконаний, що все несправедливе – тільки від інших і в жодному випадку – не від тебе, то це інфантильність, це неодмінна ознака невдачі.
- Ключові моменти в житті Олмейера: одруження, народження доньки, повернення її додому після десятирічної роздуки. У цей час можна було переосмислити життєвий план, удосконалити його, навіть докорінно змінити. Олмейер нічого не робив для здійснення своїх задумів. Час для Олмейера зупинився. Він знав, що світ змінюється, однак не змінювався сам.
- Олмейер прагнув підкорити світ. Підкорювати слід не світ, а власну долю.
- Олмейер, на мою думку, теж авантюрист, як і купець Лінгард, адже повірив у захмарний виграш у грі без правил.
- Батьківський сценарій можна змінити. Але передусім його треба усвідомити. Цей сценарій часто може бути згубним для дітей.
- Усі герої мають споживацькі цілі. Усі – невинуваті егоїсти.
- Золотий божок спотворює людину.
- Людина прагне до самотності. Це іноді правильно: зупинитися, щоб осмислити, скоригувати потреби, вчинки, визначити нові віхи. Але часто самотність –

це трагедія. Самотність – це бич сучасності. Спілкування ж – нагальна потреба, необхідність, без нього – фізичні недуги, навіть смерть.

- Коли люди відштовхуються, – вони однакові, коли притягуються – різні. Отож Олмейер з дружиною-малайкою дуже подібні.
- Батько сидить у Найні зі своїми життєвими установками. І мати теж. І тому Найна – роздвоєна особистість.
- Найна відчуває свою вищість у стосунках з Дейном. Тому я сумніваюся щодо тривалості щастя цих поки що безтямно закоханих.
- Це твір про розбиті і порожні надії. Про ненависть. Про егоїзм. Про порожнечу душі. Про те, що не можна бути плакальником усе життя.
- Цей твір ставить питання: доля людини і людина в долі. Читач замислюється: де фатум? а що залежить від нас?

ЛІТЕРАТУРА

1. Берн Э. Игры, в которые играют люди: психология человеческих взаимоотношений. – Мн.: ООО Попурри, 1999. – 512 с.
2. Ісаєва О.О. Теорія і технологія розвитку читацької діяльності старшокласників у процесі вивчення зарубіжної літератури: Автореферат дисертації доктора пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова. – К., 2004. – 41 с.
3. Урнов Д. М. Джозеф Конрад. / Д. Урнов. – М.: Наука, 1977. – 126 с.
4. Шнейдер Л.Б. Семейная психология. – М.: Академический проект. – 2005. – 768 с.
5. Штайнер К. Сценарии жизни людей. Школа Эрика Берна. – СПб: Питер, 2003. – 416 с.
6. Конрад Дж. Каприз Олмейера. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.litmir.net/bd/?b=183286>

ДОДАТОК

(інсценізація за романом «Примха Олмейера» Джозефа Конрада)

Олмейер: Я ніколи не пробачу тобі, Найно. Запам'ятай: ніколи. Ти вирвала в мене серце тоді, коли я мріяв тільки про твоє щастя. Ти обманула мене. Твої очі, в яких для мене сяяла сама істина, брехали. Ти гладила моє обличчя, а сама рахувала хвилини до заходу сонця, щоб зустрітися з цим малайцем!

Найна: А що ти повинен пробачити, батьку? Хіба я не маю право прожити життя по-своєму, так, як і ти прожив своє? Ти хотів, щоб я пішла по дорозі, вибраній тобою, але я не винна, що ця дорога не прийняла мене.

Олмейер: Ти ні разу не сказала мені про це.

Найна: А ти ні разу і не спитав мене. Я думала, що тобі все одно. Я була самотньою. І я знала, що ти ніколи не зможеш помститися за мене.

Олмейер: Я хотів подарувати тобі щастя. Для цього я знав тільки один спосіб.

Найна: Але цей спосіб, зрозумій же нарешті, не був моїм! Як ти міг дати мені щастя і забрати водночас життя? Життя! А жити, батьку, це передусім любити!

Олмейер: Його, цього малайця?

Найна: Так, його. Ти не знав, тату, любові. Ти й мене не любиш, адже я частинка тої жінки, яку ти люто ненавидиш, жінки, яка була ганьбою і печаллю твоєю. Тату, чому ти був таким сліпим, коли я боролася на твоїх очах? Я вибирала між тобою і матір'ю.

Олмейер: Ну і.. вибрала? Матір?

Найна: Коли я побачила Дейна, я вибрала його. Тату, я хочу жити. Я хочу кохати. Не віднімай у мене цього права!